МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ІННОВАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Колективна монографія

За редакцією О. П. Муковоза

Умань
Візаві
2021

УДК 373.3:001.895](02)
І-66

Авторський колектив:

Волошина Г. П., канд. пед. наук, доц. кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Дячук П. В., канд. пед. наук, доц. кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Коберник Г. І., канд. пед. наук, проф. кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Красюк Л. В., канд. пед. наук, доц. кафедри педагогіки, теорії і методики початкової освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Муковіз О. П., д-р. пед. наук, проф., завідувач кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Перфільєва Л. П., канд. біол. наук, доц. кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Чичук В. М., канд. пед. наук, доц. кафедри професійної освіти та технологій за профілями Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Якимчук Б. А., канд. психол. наук, доц. кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Якимчук І. П., канд. психол. наук, доц. кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Ящук О. М., канд. пед. наук, доц. кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рецензенти:

Бахмат Н. В., д-р. пед. наук, проф. кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Кравчук О. В., д-р. пед. наук, проф. кафедри фахових методик та інноваційних технологій в початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Червінська І. Б., д-р. пед. наук, проф. кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рекомендовано до друку вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 3 від 28.09.2021 р.)

І-66 **Інновації** в початковій освіті: теоретичний та практичний аспекти : колективна монографія / Г. П. Волошина, П. В. Дячук, Г. І. Коберник [та ін.] ; за ред. О. П. Муковоза ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Умань : Візаві, 2021. – 360 с.
ISBN 978-966-304-000-0

У монографії розглядаються інновації в початковій освіті: сутність поняття «зміст освіти»; теоретико-методологічний вимір дослідження початкової освіти в європейському просторі; формування професійно-педагогічної компетентності та конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи як психолого-педагогічна проблема; роль інтерактивної технології та її застосування в процесі навчання молодших школярів; формування основ професіоналізму майбутніх учителів початкових класів як психолого-педагогічна проблема; система дистанційного навчання вчителів початкової школи у вимірах її оновлених стратегічних орієнтирів; теоретичні основи підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи тощо.

Рекомендовано для вчителів початкової школи, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів закладів вищої освіти та ін.

УДК 373.3:001.895](02)

ISBN 978-966-304-000-0 © Авторський колектив, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ……. 4

ПЕРЕДМОВА……... 5

Волошина Г. П.
Сутність поняття «зміст освіти»……. 7

Дячук П. В.
Теоретико-методологічний вимір дослідження початкової освіти в європейському просторі……... 38

Дячук П. В., Перфільєва Л. П.
Формування професійно-педагогічної компетентності та конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи як психолого-педагогічна проблема……... 81

Коберник Г. І.
Роль інтерактивної технології та її застосування в процесі навчання молодших школярів…… 139

Красюк Л. В.
Формування основ професіоналізму майбутніх учителів початкових класів як психолого-педагогічна проблема…….. 170

Муковіз О. П.
Система дистанційного навчання вчителів початкової школи у вимірах її оновлених стратегічних орієнтирів…….. 205

Чичук В. М.
Професійний розвиток учителя початкових класів засобами мультимедійних технологій (досвід республіки Польща)……... 239

Якимчук Б. А., Якимчук І. П.
Розвиток творчої активності молодших школярів (психологічний аспект)……... 279

Яцук О. М.
Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи……... 330

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

НІТ – нові інформаційні технології

ДН – дистанційне навчання

ВМ – внутрішіні мотиви

ЗПМ – зовнішні позитивні мотиви

ЗНП – зовнішні негативні мотиви

ПЕРЕДМОВА

Освіта сьогодні перебуває під глибоким впливом змін в сучасному суспільстві. Ці зміни відбуваються такими темпами, що привели до потреби негайного перегляду та реформування освіти на всіх рівнях, оскільки чинні системи не повністю відповідають сучасним запитам та потребують переорієнтації.

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, освіта до пріоритетів сьогодення відносить вміння оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства, готують молодь до нових ролей в цьому суспільстві. Саме тому важливим сьогодні є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці, оперувати та управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись впродовж життя.

Одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів.

Що ж може змінити сьогоднішню парадигму освіти? Беззаперечно, важливими є знання, вміння та навички, що молодь набуває у процесі навчання в школі. Однак саме сьогодні важливим є розставити акценти, розглянути ці поняття комплексно, з позиції кінцевого освітнього результату.

Сучасні реформи в економічно розвинутих країнах світу в першу чергу торкнулись змісту освіти, оскільки від складу його компонентів та механізмів впровадження залежить процес передачі та формування знань, вмінь та навичок, набуття цінностей суспільства, опанування необхідними життєвими компетентностями.

Отже, основне завдання як сучасної середньої, так і вищої освіти – зміна не лише педагогічних методик та впровадження інноваційних, а й визначення насамперед теоретичного й практичного аспекту поняття «зміст освіти». Окрім того, сучасна освіта характеризується упровадженням у практику роботи дистанційних технологій навчання. Інтернет-навчання користується все більшим попитом і стає все більш актуальним.

Тому основними завданнями вивчення педагогічних навчальних дисциплін кафедри є насамперед визначання особливостей змісту освіти та шляхів реалізації означених особливостей в умовах як традиційного, так і дистанційного навчання.

У монографії також розглядаються психолого-педагогічні умови, які сприяють персоніфікації підготовки майбутнього вчителя початкових класів у процесі вивчення фундаментальних дисциплін.

Основна мета монографії – визначення й упровадження в практику роботи освітньо-розвивального середовища на основі збагачення особистісним змістом програмового змісту освіти, в якому студент з об’єкта професійної підготовки перетворюється на суб’єкт індивідуального професійного розвитку; структурування навчального матеріалу забезпечує можливість студенту обирати його зміст, вид та форму для виконання індивідуальних завдань, відповідно до наявного суб’єктивного досвіду.

Волошина Ганна Петрівна

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЗМІСТ ОСВІТИ»

Тенденція особистісної орієнтованості освіти зумовлена в першу чергу сучасним положенням людини як особистості в нашому суспільстві.

Дані соціологічних досліджень переконливо свідчать про те, що сучасній людині властиві: низький рівень самостійності, велике бажання запобігти ризику і невизначеності, бути у максимальній безпеці при прийнятті рішення, схильність до покірності.

У зв'язку з таким станом освітні системи мають змінити парадигму від масових педагогічних явищ на особистість людини, вивчення можливостей і умов її індивідуального розвитку, умов саморозкриття й самореалізації на різних етапах її життєдіяльності.

Це вимагає з'ясування значення поняття «освіта», в якому воно використовується сьогодні у вітчизняній психолого-педагогічній літературі, присвяченій теоретико-методологічним аспектам особистісно орієнтованої системи навчання.

Більшість сучасних педагогічних словників визначають поняття «освіта» як результат засвоєння знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності, емоціно-ціннісного ставлення до світу, необхідну умову підготовки людини до життя і праці. В означенні, прийнятому XX сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО, звертається увага на те, що «освіта» – це не лише результат, а, в першу чергу, процес удосконалення здібностей і поведінки особистості, а вже потім результат: досягнення соціальної зрілості та індивідуального зростання. В Українському педагогічному словнику поняття «освіта» трактується як процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування, тобто процес формування духовного обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола. При цьому головним є не обсяг знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, вміння самостійно розпоряджатися своїми знаннями. В освіті завжди є як формальний аспект, тобто духовна діяльність або духовна здатність, яка розглядається поза залежністю від відповідного даному часу матеріалу, так і матеріальний, тобто зміст освіти [7, с. 241-242].

Освіта сьогодні перебуває під глибоким впливом змін в сучасному суспільстві. Так, протягом останніх десятиліть в багатьох

країнах світу та в Україні відбувалась зміна суспільної парадигми – від технократичної до індустріальної, від індустріальної до інформаційної. На розвиток освіти вплинули суспільні інтеграційні процеси, такі напрями розвитку суспільства, як глобалізація, демократизація, розпад союзу країн ядерного блоку, створення єдиного інформаційного простору тощо. Ці зміни відбулись такими темпами, що привели до потреби негайного перегляду та реформування освіти на всіх рівнях, оскільки чинні системи не повністю відповідали сучасним запитам та потребували переорієнтації.

У сучасній педагогічній науці існують різні концепції змісту освіти, що корінням сягають у минуле – у теорію нормальної та матеріальної освіти. Кожна з них пов'язана з певним тлумаченням місця та функцій у світі суспільства. Можна стверджувати, що зміст освіти – історична категорія, що еволюціонує під впливом науки, культури, визначається метою й завданнями освіти на тому чи іншому етапі розвитку суспільства. Освіта є певна система навчальних і виховних закладів, що здійснюють різноманітні форми засвоєння багатств культури. Освіта інтегрує різні види навчальної та виховної діяльності та їх зміст в єдину соціальну систему, орієнтує їх на соціальне замовлення. Серед соціальних інститутів суспільства сучасної цивілізації освіта займає одну з провідних позицій. Адже благо людини, стан культури та духовності в суспільстві, темпи екологічного, науково-технічного, політичного і соціального процесу саме залежить від рівня та якості освіти, навчання, що використовуються для забезпечення навчально-виховного процесу [8, с. 8].

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, освіта до пріоритетів сьогодення відносить вміння *оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольнять потреби інформаційного суспільства, підготують молодь до нових ролей в цьому суспільстві*. Саме тому важливим сьогодні є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й *бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці, оперувати та управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись впродовж життя*.

Які ж очікування стоять сьогодні перед українською школою? Завдання, що проголошені в стратегічному документі освіти – Національній доктрині розвитку освіти, спрямовані на перехід системи освіти на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентоспроможність в європейському та світовому освітньому

просторі, формуванні покоління молоді, що буде захищеним та мобільним на ринку праці, здатним робити особистісний духовно-світоглядний вибір, матиме необхідні знання, навички та компетентності для інтеграції в суспільство на різних рівнях, буде здатним до навчання впродовж життя. Такі позиції потребують від сьогоднішньої школи особливих підходів до оновлення змісту освіти та до застосування нових педагогічних підходів до навчання, впровадження інформаційних та комунікаційних технологій, які модернізують процеси в будь-якій галузі суспільства.

Що ж може змінити сьогоднішню парадигму освіти? Дати відповідь на таке складне питання нелегко, але необхідно. Беззаперечно важливими є знання, вміння та навички, що молодь набуває в процесі навчання в школі. Однак саме сьогодні важливим є розставити акценти, розглянути ці поняття комплексно, з позиції кінцевого освітнього результату.

Сучасні реформи в економічно розвинутих країнах світу в першу чергу торкнулись змісту освіти, оскільки від складу його компонентів та механізмів впровадження залежить процес передачі та формування знань, вмінь та навичок, набуття цінностей суспільства, опанування необхідними життєвими компетентностями. Прогресивна освітня спільнота сьогодні ставить перед собою нове завдання – сформувати в школяра та дорослого вміння вчитись.

Реформаційні перетворення та основні зміни в змісті освіти торкаються як сфери суспільних наук, так і сфери точних наук та технологій. У шкільній освіті у світовому досвіді сьогодні домінує тенденція до запровадження основного ядра знань, яке необхідне як базовий мінімум, на якому вибудовується подальший комплекс знань, вмінь, відношень, навичок, компетентностей, формування цілісного сприйняття світу, тенденція оновлення. В освіті завжди є як формальний аспект, тобто духовна діяльність або духовна здатність, яка розглядається поза залежністю від відповідного даному часу матеріалу, так і матеріальний, тобто зміст освіти [8, с. 10].

У сучасній дидактиці виділяють декілька рівнів розгляду і формування змісту освіти. На теоретичному рівні зміст освіти фіксується у вигляді узагальненого уявлення про склад, структуру і суспільні функції соціального досвіду, який подається у його педагогічній інтерпретації. На рівні навчального предмета представлені певні частини змісту освіти, що виконують специфічні функції в загальній освіті. На рівні навчального матеріалу даються

конкретні, що підлягають засвоєнню, фіксовані у підручниках і навчальних посібниках елементи змісту освіти, що входять до курсу навчання.

Отже, зміст освіти розкривається у навчальних програмах, навчальних планах і підручниках. Головним чинником, що діє при конструюванні змісту освіти, є потреби суспільства і мета, які воно ставить перед навчанням. Зміст освіти є одним із чинників економічного й соціального прогресу суспільства й повинен бути орієнтований на забезпечення самовизначення особистості, створенні умов для її самореалізації, розвиток суспільства, закріплення й удосконалення правової держави. Зміст освіти повинен забезпечувати адекватний світовому рівню загальної й професійної культури суспільства, формувати адекватну сучасному рівню знань картину світу, інтегрувати особистість у національну і світову культуру, спрямовану на удосконалення й на відтворення і розвиток кадрового потенціалу суспільства.

Існують різні визначення змісту освіти. Часто під змістом освіти розуміють систему знань про навколишній світ, сучасне виробництво, культуру та мистецтво, узагальнені інтелектуальні й практичні уміння, навички, творче розв'язання практичних і теоретичних проблем, систему етичних норм, якими мають опанувати учні.

Зміст освіти випливає із її основної функції – прилучити молодь до загальнолюдських і національних цінностей; це – система наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, практичних вмінь і навичок та способів діяльності, досвіду творчої діяльності, світоглядних, моральних, естетичних ідей та відповідної поведінки, які повинен опанувати учень у процесі навчання. На зміст освіти впливають суб'єктивні (потреби суспільства у розвитку робочої сили; розвиток науки і техніки, що супроводжується появою нових ідей, і теорій, докорінними змінами в техніці й технології) та суб'єктивні (політика керівних сил суспільства, методологічні позиції вчених) чинники. Педагогічні вимоги до змісту освіти: зміст освіти повинен бути спрямований на досягнення основної мети виховання – формування гармонійно розвиненої, суспільно активної особистості – громадянина України; зміст освіти повинен будуватися на науковій основі [8, с. 7]. У підручниках з педагогіки зазначається, що зміст освіти – це система наукових знань, умінь і навичок, розумових і фізичних здібностей школярів, формування світогляду, моралі та поведінки, підготовку до суспільного життя, до праці; під змістом

освіти розуміється система знань, умінь і навичок, опанування якими забезпечує розвиток розумових і фізичних здібностей школярів, формування у них основ світогляду і моралі і відповідну їм поведінку, готує їх до життя і праці. Кожне з визначень має раціональне зерно. Більшість вчених схиляється до того, що змістом освіти є система наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних і морально-естетичних ідей, які необхідно опанувати учням у процесі навчання. Зміст є чітко окреслене коло систематизованих знань, умінь і навичок, які є основою для всебічного розвитку учнів, формування у них діалектико-матеріалістичного світогляду, пізнавальних інтересів. Проте тут можна заперечити. У визначеннях змісту освіти все зводиться до певної системи наукових знань, які має опанувати людина ще з раннього віку. Але ж опанування знаннями не завершується тільки в молодому віці. Людина упродовж усього життя засвоює знання, пізнає світ, збагачує власні знання надбанням культури людства. Отже, обмежувати зміст освіти лише певною системою наукових знань неможливо, бо це відбиває лише одну частину багатоступеневого навчально-виховного процесу. Засвоєння лише певних галузей знань може визначати зміст освіти, але зміст освіти лише галузевої. Зміст освіти – сукупність систематизованих знань, умінь і навичок, поглядів і переконань, а також певний рівень розвитку пізнавальних сил і практичної підготовки, досягнутий у результаті навчально-виховної роботи.

У «Педагогіці» під ред. В. Астахової зміст освіти розглядається як науково обґрунтована система дидактично і методично оформленого навчального матеріалу, покликаного забезпечити різні рівні освітньої й кваліфікаційної підготовки [18, с. 213].

Дещо ширше це поняття розглядається у педагогічному енциклопедичному словнику. Зміст освіти – педагогічно адаптована система знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності і емоційного ставлення до світу, засвоєння якого забезпечує розвиток особистості [15, с. 266].

На думку інших вчених, під змістом освіти варто розуміти ту систему наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних й морально-естетичних ідей, якими необхідно опанувати учням у процесі навчання, це та частина суспільного досвіду поколінь, що відбирається відповідно до поставлених цілей розвитку людини й у виді інформації передається їй [22, с. 69].

Таблиця 1

Характеристика рівнів готовності майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи

Рівні	ПОКАЗНИКИ
Високий	Переважають ВМ; схильність та інтерес до педагогічної діяльності, зокрема до формування логічних умінь учнів. Студенти повною мірою володіють знаннями з фахових дисциплін, необхідними для формування логічних умінь, упевнено використовують ці знання на практиці: чітко висловлюють свою думку, самостійно визначають істинність чи хибність суджень, виділяють істотні та неістотні ознаки понять, будують умовиводи, творчо підходять до розв'язування логічних завдань.
Достатній	Переважають ВМ педагогічної діяльності над ЗПМ і ЗНМ, але присутній показник ЗНМ; студенти схильні до педагогічної діяльності, але лише частково – до формування логічних умінь учнів; у цілому добре володіють знаннями з фахових дисциплін, але мають труднощі при застосуванні на практиці при формуванні логічних умінь: не переконливо, але аргументовано висловлюють свою думку, самостійно визначають істинність чи хибність суджень, виділяють істотні та неістотні ознаки понять, будують умовиводи.
Середній	Характеризуються майже рівномірним впливом ВМ, ЗПМ та ЗНМ; є схильність до педагогічної діяльності, проте слабка – до формування логічних умінь учнів. Студенти добре володіють знаннями з фахових дисциплін, необхідними для формування логічних умінь; але лише частково застосовують ці знання в практичній діяльності: здебільшого не впевнено висловлюють свою думку, за допомогою викладача і самостійно за зразком визначають істинність чи хибність суджень, виділяють істотні та неістотні ознаки понять, будують умовиводи.
Початковий	Переважають ЗНМ педагогічної діяльності; часткова схильність до педагогічної діяльності; студенти мають слабкі знання з фахових дисциплін, що є необхідними для формування логічних умінь, вони не вміють застосовувати ці знання на практиці: не впевнено та лише з допомогою викладача висловлюють свою думку, визначають істинність чи хибність суджень, виділяють істотні та неістотні ознаки понять, будують умовиводи.

На основі аналізу наукових джерел з'ясовано, що дослідниками закладено методологічне підґрунтя та розкрито загальнотеоретичні питання підготовки майбутніх учителів початкової школи; висвітлено

проблеми інтелектуального розвитку особистості, формування її критичного мислення та культури мислення молодшого школяра; питання розвитку математичної культури вчителя початкової школи та роботи з математично здібними учнями; обґрунтовано загальні проблеми формування особистості вчителя тощо. Проте в дослідженнях в основному звернуто увагу на розвиток творчих здібностей особистості, логічного мислення, на формування ключових компетентностей тощо. Поза увагою дослідників залишилася проблема формування логічних умінь в учнів, у тому числі й молодших школярів.

На основі аналізу наукових джерел уточнено сутність ключових понять дослідження. Під логічними уміннями учнів початкової школи розуміємо здатність учнів молодшого шкільного віку організувати свою розумову діяльність, тобто аналізувати, порівнювати, виділяти головне в навколишній дійсності (природі, побуті, ігровій діяльності); давати правильні визначення понять, які розглядаються в початковій школі, розрізняти їх види, виділяти істотні й неістотні ознаки; будувати прості та складені судження, визначати їх істинність і хибність; будувати правильні умовиводи і міркування; при розв’язуванні задач створювати такий ланцюжок дій, який призведе до очікуваного результату.

Формування логічних умінь учнів початкової школи вважаємо цілеспрямованим і систематично здійснюваним педагогічним процесом оволодіння молодшими школярами логічними уміннями, результатом якого є їхня здатність шляхом аналізу, порівняння, виділення головного давати означення поняттям, виконувати логічні операції над ними, будувати судження, умовиводи та встановлювати їх істинність.

Підготовку майбутнього учителя до формування логічних умінь учнів початкової школи розуміємо як педагогічний процес, який передбачає набуття майбутніми фахівцями знань із логіки та методики формування логічних умінь у школярів, практичного досвіду оперувати та застосовувати основні логічні закони при розв’язуванні різних типів логічних завдань, навичок викладання предмета «Логіка» в початковій школі, що є необхідними для формування логічних умінь молодших школярів.

Готовність майбутніх учителів до формування логічних умінь молодших школярів у ЗВО розглядаємо як сформованість критеріїв: мотиваційного (комплекс взаємопов’язаних мотивів майбутнього

вчителя до роботи, що виявляється в його відносинах, інтересах у педагогічній діяльності як сформованість цільових орієнтацій на професійну діяльність, як професійну спрямованість на формування в учнів логічних умінь), когнітивного (теоретична обізнаність майбутніх учителів початкової школи з проблемою формування логічних умінь молодших школярів, яка характеризується кількістю і якістю засвоєних знань з комплексу навчальних дисциплін (педагогіки, психології, математики, логіки, методикинавчання освітньої галузі «математика»), які мають значний потенціал для підготовки студентів до формування логічних умінь), діяльнісного (сформована система педагогічних умінь і навичок, які має використовувати майбутній учитель при розв'язанні логічних вправ та завдань у професійній діяльності).

Рівні сформованості названих критеріїв (високий, достатній, середній, початковий) було визначено за допомогою відповідних показників.

Визначено критерії та показники готовності студентів спеціальності «Початкова освіта» до формування в учнів логічних умінь: мотиваційний (комплекс зовнішніх або внутрішніх мотивів педагогічної діяльності; схильність, сформованість ціннісних орієнтацій та інтерес до майбутньої роботи вчителя початкової школи, професійна спрямованість на формування в учнів логічних умінь), когнітивний (рівень знань із педагогіки, психології, логіки, математики та методики її навчання), діяльнісний (сформованість системи педагогічних умінь і навичок узагальнювати та застосовувати знання з педагогіки, психології, логіки, математики та методики її навчання при розв'язанні логічних вправ та завдань у практичній діяльності під час формування в молодших школярів логічних умінь, індекс задоволеності професійною діяльністю у студентів). На основі визначених критеріїв та показників схарактеризовано рівні готовності студентів до формування в учнів логічних умінь: високий, достатній, середній та початковий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабанський Ю. и др. Педагогика / под ред. Ю. К. Бабанского. Москва : Просвещение, 1988. 478 с.

2. Барановська В. Критерії сформованості інформатичних компетентностей майбутніх вчителів початкових класів. *Молодь і ринок*. 2015. № 8 (127). С. 74–79.

3. Білоусова Л. І., Кисельова О. Б. Технологія формування у майбутніх педагогів компетентності самоосвіти з використанням потенціалу інформаційно-навчального середовища. *Інформаційні технології в освіті*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2009. Вип. 3. С. 11–19.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

5. Вишнякова С. М. Профессиональное образование : словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. Москва : НМЦ СПО, 1999. 538 с.

6. Гальперин П. Я., Эльконин Д. Б. К анализу теории Ж. Пиаже о развитии детского мышления [Послесловие к книге Ж. Флейвелла «Генетическая психология Ж. Пиаже» (пер. с англ.)]. Москва : Просвещение, 1967. 623 с.

7. Гишка Н. Формування загальнонавчальних умінь та навичок в учнів початкових класів. *Теорія і методика навчання*. Серія: Педагогіка. 2009. № 1. С. 66–74.

8. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. [2-ге вид., доп. і виправ.]. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.

9. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4-х т. Москва : Терра, 1995. Т. 1. 800 с.

10. Дзида Г. А. Развитие у учащихся познавательных умений в процессе решения учебных задач (на материале обучения естественно-математическим дисциплинам) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Челябинск, 2001. 296 с.

11. Дьяченко М., Кандыбович Л. Психология высшей школы : учеб. пособ. [2-е изд.]. Минск : БГУ, 1981. 383 с.

12. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

13. Иванов Д. В. Формирование логических умений у младших школьников с задержкой психического развития с помощью комплекса логических упражнений : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Самара, 2005. 214 с.

14. Исаев И. Ф. Проблема критериев профессионально-педагогический культуры преподавателя. *Тезисы докладов Межвуз. науч.-практ. конф.*, 28–30 сент. 1993 г. Курск, 1993. С. 90–92.

15. Коберник Г. І. Формування вмінь навчатися впродовж життя в умовах Нової української школи. *Неперервна педагогічна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи :* матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27 квіт. 2018 р. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. С. 34–37.

16. Коберник О. М. Компетентнісний підхід в технологічній освіті. *Збірник наукових праць Тернопільського державного педагогічного університету.* Тернопіль : ТДПУ, 2007. С. 31–39.

17. Коваленко Г. С. Етапи формування акмеологічної позиції майбутнього вчителя. *Проблеми трудової та професійної підготовки*. Київ, 2009. Вип. 4. С. 52–57.

18. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти : монографія. Умань : РВЦ «Софія», 2008. 332 с.

19. Кузнецова А. Г. Личностный подход в процессе воспитания эстетической культуры на стадии младшего школьного детства. *Актуальные проблемы личностно-ориентированного образования*: *психолого-педагогические и технологические аспекты* : материалы межрегион. науч.-практ. конф., 21 апр. 2004 г. Шадринск, 2004. С. 24–25.

20. Митник О. Я. Формування культури мислення молодшого школяра : теорія і практика : монографія. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 368 с.

21. Мозуль І. Проблема готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах модернізації змісту початкової освіти. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки.* 2016. № 1(52). С. 238–242.

22. Музика Ю. О. Підготовка майбутніх учителів до формування логічного мислення молодших школярів: дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2009. 267 с.

23. Науково-дослідна робота в закладах освіти : метод. посіб. / упоряд. Ю. О. Туранов, В. І. Уруський. Тернопіль : АСТОН, 2001. 140 с.

24. Никулин И. Н. Подготовка будущего учителя к физкультурно-рекреативной деятельности с учащимися общеобразовательной школы : дис. … канд. пед. наук : 13.00.08. Белгород, 2000. 212 с.

25. Олійник О. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування конструктивних умінь молодших школярів : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 272 с.

26. Осадченко І. Технологія ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.09. Київ, 2013. 39 с.
27. Платонов К. К. Система психологии и теория отражения. Москва : Наука, 1982. 308 с.
28. Психологічний тлумачний словник : близько 2500 термінів / В. Б. Шапар. Харків : Прапор, 2004. 640 с.
29. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: в 2-х т. Москва : Педагогика, 1989. Т. 1. 488 с.
30. Савченко О. Я., Байбара Т. М. Об'єкти, функції і види контролю навчальних досягнень учнів початкових класів. *Початкова школа.* 2002. № 8. С. 6–11.
31. Семенова А. В. Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів : монографія. Одеса : Юридична література, 2009. – 504 с.
32. Скворцов П. М. Развитие исследовательских умений у учащихся 7–8 классов во внеклассной работе по биологии в полевых условиях : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02. Москва, 1999. 182 с.
33. Сластенин В. А., Исаев И. Ф., Шиянов Е. Н. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Академия, 2002. 576 с.
34. Словник педагогічних і психологічних термінів / за ред. Кузьмінського Л. І. Черкаси : Вид-во ЧНУ ім Б. Хмельницького. 2002. 267 с.
35. Словник-довідник з педагогіки і психології вищої школи / уклад. Н. Є. Герасимова, Н. В. Касярум, В. М. Король, О. П. Савченко. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2010. 212 с.
36. Ящук О. М. Сучасні підходи в процесі підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь молодших школярів на уроках математики. *Підготовка вчителя до використання інноваційних педагогічних технологій у початковій школі* : монографія / за ред. Г. І. Коберник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. С. 85–101.

ІННОВАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

За редакцією О. П. Муковоза

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 29.09.2021 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 20,93
Тираж 100 прим. Замовлення № 710 (2449)

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2521 від 08.06.2006.
тел. (04744) 4-64-88, 3-51-33, (067) 104-64-88
vizavi-print.jimdo.com
e-mail: vizavi008@gmail.com